

ÇİLEK YETİTİRİCİLİK

Çileğin özellikle son yıllarda dünyada ve ülkemizde giderek önem kazanmasında en büyük etken de iklim ve toprak koşullarında ekonomik olarak yetiştirilmesi olmuştur. Ayrıca çilek, pazarda taze meyvenin az olduğu dönemlerde olgunlaşması nedeniyle iyi bir pazar avantajı sağlar. Taze olarak tüketilmesinin yanı sıra kurularak tüketilebilen, vitamince zengin bir meyvedir. Ülkemizde çilek üretimi 1970'li yıllarda başlamış olup 1975 yılında üretim 16.000 ton iken 2007 yılında 250.000 tona ulaşmıştır. Türkiye çilek üretiminin %45.54'ünü Marmara, %30.39 Akdeniz, %13.71'ini Ege Bölgesi kapsamaktadır. Akdeniz Bölgesinin erkenci çilek yetiştiriciliği bakımından ayrı bir önemi vardır.

Toprak Hazırlığı

Çilek yetiştiriciliğinde en ideal toprak; pH 6,5-7 olan, su tutma kapasitesi düşük, kumlu tınlı hafif bünyeli topraklardır. Yetiştiricilik yapılacak toprak hastalıklar ve nematod yönünden temiz olmalıdır. Dekara 4-5 ton yanmış çiftlik gübresi verildikten sonra toprak fumigasyonunda solarize edilmelidir. Toprak fumigasyonundan sonra dekara 50 kg 15:15:15 veya 50 kg potasyum sülfat, 10-15 kg hesabıyla saf azot ve triple süper fosfat ilave edilerek toprağa iyice karıştırılmalıdır. Masuralar 60-70 cm genişliğinde, 25-30 cm yüksekliğinde olmalı ve büyük arazilerde karık pullu, küçük alanlarda ise elle yapılmalıdır.

Fide Yetiştiriciliğinin Önemi

Çilek bahçesi kurmak için kullanılacak fideler mutlaka özel bir fidelikte üretilmelidir. Fide parseli hastalık ve zararlılardan arı olmalıdır. Çilek fide üretimi için dikimler bölgelere göre deyimle birlikte genellikle mart-nisan aylarında frigo bitkiyle yapılır. Bitkiler hazırlanan düz araziye 1x1 metre aralık ve mesafede dikilir. Dikimler kökler 8-10 cm'den kesilip %0.1'lik 'Benlate' çözeltisine batırıldıktan sonra yapılmalı ve ardından can suyu verilmelidir. Fide üretiminde sulama ya murlama sulama olmalıdır.

Dikim Zamanları

1- Yaz Dikimi: Frigo fidelerde temmuz-austos aylarında yapılır. Frigo fide, fidelikten aralık-ocak aylarında sökülerek temizlenen 'Benlate' ile ilaçlanan –

2°C' de soğuk hava depolarında saklanması olan fide tipidir. Soğuk havadan çıkartılan frigo fideler bir gece suya bırakılmalı, serin saatlerde dikim yapılmalıdır. Dikim 30x35 cm aralık ve mesafelerde üçgen ekinde yapılır. Dikimden sonra bitkiler günde 2-3 defa olmak üzere 15-20 gün üstten sulanmalıdır. Aksi halde sıcak yaz günlerinde fidelerin tutması güçtür. Dikimden hemen sonra açan çiçekler ve kollar koparılır. Bunun amacı bitkinin daha kuvvetli büyümesini sağlamaktır. Bu dikim sisteminde dekara 6.000-7.000 fide kullanılmaktadır. Bir dekadardan 5-7 ton ürün alınabilmektedir.

2- Tüplü Taze Fide Dikimi: Bu yöntemle fidelikte mayıs-haziran aylarında oluşan yavru bitkiler steril yetiştirme ortamlarında küçük plastik torbalarda mistleme altında köklendirilir ve temmuz-austos aylarında esas yerlerine dikilir. Erkencilikte birinci sırayı alır aynı zamanda verim yönünden yaz dikimi kadar verimlidir. Bu dikim sisteminde kış ayları boyunca meyve alındığı için üretim ısıtılan seralarda veya domna karışık önlem alınan seralarda yapılmalıdır.

3- Kış Dikimi: Kışları ılık geçen yerlerde (Akdeniz) ekim-kasım aylarında taze fidelerle yapılan dikim ekinde yapılır. Fide kökleri 8-10 cm kalacak ekinde ve taç tuvaleti 2-3 genç yaprak olacak ekinde yapılır. Fidler % 0.1'lik 'Benlate' çözeltisine 5-10 dakika batırılıp, açılan çukurlara tam kök boya hizasında dikilir. Dikimden sonra bolca can suyu verilir. Dikim 25x30 cm aralık ve mesafelerde üçgen ekinde yapılır. Dekara 7.000-8.000 fide dikilir. Verim oldukça düşüktür. Birinci yıl 1-1.5 ton ikinci yıl 4-5 ton ürün alınabilir.

4- İlkbahar Dikimi: Kışları soğuk geçen bölgelerde genellikle nisan ayında yapılan dikim ekinde yapılır. Bu dikimde frigo fideler kullanılır. Bu bitkiler mayıs ve haziran aylarında az miktarda çiçek açarak meyve verir. Ancak

esas ürün ertesi yıl alınır.

5- Sonbahar Dikimi: Fidelikten sökülün taze fidelerle eylül ayında yapılan dikim ekinde yapılır. Bu dikimde erken meyve elde edilmesine karşın, meyve verim ve kalitesi düşüktür. Ayrıca Akdeniz Bölgesinde eylül ayı sıcak olduğundan fidelerin tutma oranı düşüktür. Bu dikimde yetiştiricilik örtü altında yapılmalıdır. Bitkiler erken çiçek açmakta ve kış aylarında meydana gelen donlardan zarar görebilmektedir.

YETİTİRME YERLERİ

1- Örtüaltında Yetiştiricilik: Akdeniz Bölgesi erkenci çilek yetiştiriciliğinde önemli bir yere sahiptir. Erkencilikte amaç kasım, aralık ve ocak aylarında ürün elde edip bunu yüksek fiyatlardan satmaktır. Bu nedenle bu aylarda ürün yetiştirebilecek örtü sistemlerinin kullanılması gerekmektedir. Örtü altı çilek yetiştiriciliği; ısıtılmış ve ısıtılmamış cam ve plastik seralar ile yüksek ve alçak tünellerde yapılmaktadır. Örtü altı yetiştiriciliğinde dikkat edilmesi gereken en önemli konulardan bir erken dönemde açan çiçeklerin donlardan zarar görmemesi için gerekli tedbirlerin alınmasıdır. Bunun için sera üstünden ya murlama, ısıtma yapmak ya da daha kolay uygulanabilen sera içine ikinci bir alçak tünel kurma yöntemleri uygulanabilir.

2- Açıkta Yetiştiricilik: Çilek -10°C'ye kadar özel bir tedbir almadan yetiştirilebilir. Daha soğuk bölgelerde bitkilerin saman, kuru yaprak v.s. gibi materyallerle örtülerek dondan korunması gerekir. İlkbaharın geç donları Akdeniz bölgesi ve benzeri yerlerde sorun olabilir. Açıkta çilek yetiştiriciliği gerekli tedbirler alındığı takdirde tüm bölgelerimiz için uygundur. Hasat bölgelere göre deyimdir. İlk ürünler Akdeniz bölgesinde mart ortasından itibaren önceki bölgelerimizde ise mayıs, haziran aylarından itibaren alınmaya başlanır. Bu yetiştiricilikte hasat süresi kısa olup, kış aylarındaki düşük sıcaklıklardan açan çiçek ve meyveler zarar görmektedir. Verim örtü altı yetiştiriciliğine göre düşüktür.

BAKIM İŞLERİ

Malçlama

Çilek yetiştiriciliğinde oldukça yararlı olan malçlama, yabancı otların çıkmaması, erkenci ve kaliteli ürün elde etmek için masuralar siyah plastikle örtülmelidir. Siyah plastik yaz dikimlerinde dikimden sonraki aylarda (eylül-ekim), kış dikimlerinde ise dikim öncesi yapılmalıdır.

Sulama

Çilek a ır ı suya kar ı hassas bir bitkidir. Bu nedenle dengeli bir sulama yapılmalıdır. A ır ı sulama sonucu mantarsal hastalıklar ve kloroz ortaya çıkar. Sulama yöntemleri; karık, ya murlama ve damla sulamadır.

Gübreleme

En iyi gübreleme yaprak ve toprak analizine göre yapılır. Gübreleme yaprak ve topraktan uygulanabilir. Toprakta uygulamada en uygun olanı gübrenin damla sulamayla birlikte verilmesidir. Bu sistemde gübre kaybı azalmakta ve bitkiler için yararlı lı ı artmaktadır. Çilek ticari gübrelerden en çok azota ihtiyaç duyar. Bu uygulamaya dikimden yakla ık bir ay sonra ba lamalı ve hasat sonuna kadar uygulamaya devam edilmelidir. So uk bölgelerde k ı aylarında gübre uygulamalarına ara verilmelidir. Analiz yapılmadı ı taktirde yeti tiricilik periyodu boyunca yakla ık dekara 25-30 kg saf N dü ecek ekilde azot içerikli gübreler aylara göre bölünerek verilmelidir. Damla sulama uygulandı ı taktirde haftalara bölünerek vermek daha iyidir. K ı so uklarına dayanımı arttırmak için K içerikli gübrelerle de gübreleme yapılmalıdır. Toprak kireçli de ilse hasat periyodu boyunca meyvelerin yumu amaması ve sertli ini kaybetmemesi için Ca içerikli gübreleme yapılmalıdır. Kireççe zengin topraklarda pH 7-7.5'ü geçti i durumlarda kloroz görülür. Bunun için bitkiler Fe elatlı gübrelerle gübrenmelidir.

Kolların Kesilmesi

Çilek yeti tiricili inde kol temizli i verim yönünden çok önemlidir. Kollar kesilmedi i zaman verim çok dü er. Kollar görülür görülmez hemen temizlenmelidir.

ÇE TLER

Çilek yeti tiricili inde çe it seçimi büyük önem ta ır. Her çe it her bölgede iyi sonuç vermez. Sofralık ve sanayi çe itleri farklı oldu u gibi, sera ve açıkta yeti tiricilik içinde çe itler farklıdır. Halen yeti tiricili i yapılan ve yeti tirilmesi önerilen bazı çe itler unlardır: Pocahontas, Dorit (216), Douglas, Chandler, Seascape, Camarosa, Honeoye, Oso Grande, Tiago, Aliso, Douglas, Vista, Yalova-15, Yalova 104 ve Sweet Charlie.

HASTALIKLAR VE ZARARLILAR

Çilek hastalıkları kök, meyve ve yaprak olmak üzere üç kısımda toplanır. Kök hastalıkları içinde en yaygın olanı Phytophthora fragaria (Kırmızı kök çürüklü ü), Phytophthora cactorum (Kahverengi çürüklük), Rhizoctonia solani (Siyah kök çürüklü ü) dür. Kök hastalıkları topraktan bula tı ı için toprak fumige yada solarize edilmelidir. Bunun yanında dayanıklı çe it kullanmak ve kültürel tedbirlere önem vermek gerekmektedir. Meyve hastalıkları içinde en yaygın olanı Botrytisdir. Bu hastalı a kar ı meyve tutumundan sonra birkaç kez sistemik mantari ilaçlar kullanılmalıdır ve sık sık havalandırma yapılmalıdır.

Yaprak hastalıklarından Yaprak Leke Hastalı ı en yaygın olanıdır. Bu hastalı a kar ı meyve tutumundan sonra birkaç kez sistemik mantari ilaçlar kullanılmalıdır. Örtü altı yeti tiricili inde sık sık havalandırma yapılmalıdır. Çilek yeti tiricili inde virüslere kar ı en etkili yöntem sa lıklı fide ile bahçe tesisidir.

Çileklerde en çok görülen zararlılar kırmızı örümcek ve yaprak bitleridir. Bu zararlılarla mücadelede spesifik akarisitler kullanılmalıdır. Ayrıca dayanıklı çe it kullanımına özen gösterilmelidir. Çilek yeti tiricili inde nematodlar da önemli bir sorundur. Bunlarla mücadelenin en iyi yolu sa lıklı ve temiz fide kullanılması yanında topra ın fumige edilmesidir. Çilek yeti tiricili inde özellikle örtü altı yeti tiricilikte k ı aylarında meyvelerde tozlanma ve dölleme noksanlı ndan kaynaklanan ekil bozukluklarına sıkça rastlanmaktadır. Bu sorun sera içerisinde arı kovanı konmak suretiyle çözümlenmelidir.

Adres : P.K. 27 Erdemli-Mersin
Web : <http://arastirma.tarim.gov.tr/alata>
E-Posta : alata@gthb.gov.tr
Santral : 0 324 518 00 52
Belgegeçer : 0 324 518 00 80

T.C.

GIDA, TARIM ve HAYVANCILIK BAKANLI I
Tarımsal Ara tırmalar ve Politikalar Genel Müdürlü ü
Alata Bahçe Kültürleri Ara tırma Enstitüsü
Erdemli-Mersin

Ç İLEK YET İ T İ R C İ L

Dr. Çetin NACAR
Ziraat Yüksek Mühendisi

Erdemli-2015